

Hugo Haeghens

Omtrent de vierde wand

DE TROOST DER ONTREDDERDEN

Het gaat me allang niet meer om die ene beklijvende, desoriënterende voorstelling die me van de wijs brengt en me dagen nadien achtervolgt en vraagt om herschreven, herdacht te worden. Het zijn meerdere voorstellingen die me de laatste jaren bezitten en in mijn herinnering rondspoken met hun beeldrestanten.

Op een gegeven ogenblik had ik besloten over iedere voorstelling die me raakte, die naar me terugkeek of die me bleef besluipen met onbeantwoorde vragen, na te denken en te schrijven. Een tekst als gif, als antidotum tegen de vluchtigheid en vergetelheid van het podiumgebeuren, een tekst als herdenking, als herijking van wat efemeer is en niet kan geïjkt worden. Een tekst ontstaan uit bewondering of verwondering, een tekst naar aanleiding van, maar ook als ultieme uitdaging om het vluchtige te stollen in een stamelende taal die altijd te laat komt en ontoereikend blijft. Een poging de ervaring van ontoegankelijkheid, van aporie in de ervaring te herschrijven in een op het eerste gezicht heldere transparantie, die bij nader inzien door de gebreken van de taal en de gekleurde observatie gedoemd is het gebeuren nog meer te verduisteren en te verhullen.

Ik heb op dit ogenblik nog altijd intuïtief het gevoel dat *Weak Dance Strong Questions* van Jonathan Burrows en Jan Ritsema, dat ik met een tussenpoos van zes maanden tweemaal zag, voor mij een van de meest kardinale voorstellingen van de laatste tijd is geweest. Ze ligt aan de basis van de noodwendigheid van deze tekst aangaande het statuut en de mechaniek van de voorstelling, aangaande de verhouding voorstelling (scène, uitvoerders) versus publiek en dit mede aan de hand van recente dans-

voorstellingen van o.a. Meg Stuart, Raimund Hoghe, Alexander Baervoets, Vincent Dunoyer en Boris Charmatz.

Was *Weak Dance Strong Questions* misschien een 'historische' voorstelling? Was het een van de laatste voorstellingen van een eindtweintigste-eeuwse postmoderne hedendaagse dans of het begin van een 'nieuw eenentwintigste-eeuws modernisme'? Was dit de nulgraad van de dans? Was dit een ultiem onderzoek naar de mogelijksvoorwaarden van een (dans)voorstelling? Was dit 'less is more' meer door een contrapuntische volheid aan betekenissen en een schijnbaar eindeloos interpretatiereservoir?

Hoe sterk zijn deze vragen en hoe zwak is deze dans? Hoeveel schalkse ironie draagt de op het eerste gezicht ernstige titel, deze radicale oppositie van *weak* en *strong*, deze tweedeling van lichaam en geest in zich? Of kan er slechts een rijk verbeeldingsveld ontstaan door een van alle virtuositeit en theatraal retorische middeljes, kunstjes en kunstgrepen ontdaan scènegebeuren? Is dit een aftasten van de limieten van de mechaniek van een voorstelling, van de grens tot waar een voorstelling nog voorstelling blijft en niet muteert tot performance?

Inderdaad, vragen. Op het ogenblik van de voorstelling zelf, maar vooral nadien, wanneer dit slechts vijftig minuten durende gebeuren zich steeds opnieuw als een heldere doch ongreepbare stroom van bewegingen in je overdenkingen herhaalt, hermaalt en zich steeds dwingend opdringt om herschreven en overschreven te worden in een inadequaat medium als taal. Een voorstelling, die bijna een abstract projectiescherm wordt waarop bedenkingen, herinneringen, beelden en denkbeeldige vragen geënt worden en vorm krijgen.

Verwante vragen

Wellicht gaat het voor mij hierom, in dat handvol memorabele voorstellingen van het jongste paar jaar – en ik denk dan vooral aan *Another Dream* van Raimund Hoghe, *Alibi* van Meg Stuart, *Schauet doch* van Alexander Baervoets, *The Princess Project* van Vincent Dunoyer en *Con forts fleuve* van Boris Charmatz –, dat er een gelijkaardige vraagstelling, een verwante problematiek aan de oppervlakte doorschemert. Het is de vraagstelling naar het ambivalente statuut van de (denkbeeldige) vierde (theater)wand als abstract en collectief projectiescherm, als herinneringsmachine, als dispositief van de verbeelding en het verlangen, als onontkoombare scheidingslijn tussen voorstelling (uitvoerders) en publiek. Inherent daaraan zijn de talrijke (vruchteloze?) pogingen deze schijnbare scheiding op te heffen of te doorbreken als onmogelijke vorm van communicatie, en in die onmogelijkheid een bevestiging te poneren van de fundamentele ontoegankelijkheid van deze twee schijnbaar gescheiden werkelijkheden, die zonder elkaar niet kunnen, niet bestaan en enkel kunnen interageren via de wederzijdse blik. Een blik van de voorstelling die ons beziet en vice versa, maar die ons kijken infiltreert, infecteert en altijd al voor ons kijken aankomt, een blinde vlek in ons kijken installerend en een gaping slaand in wat zal voorgesteld worden, omdat we deze terugkijkende blik niet kunnen objectiveren en hij aan ons blikveld ontsnapt.

Hoe verschillend ook de esthetica's van deze voorstellingen en hun makers, hoe verschillend ook het fysieke gebeuren op het podium (van uiterst sober, sereen, minimaal, geometrisch, formalistisch tot agressief, baldadig, hoog energetisch, chaotisch, vitalistisch,